

Värder i hushåll.

Kässelsoppa var en av de rätter som
äldre personer ofta lagade. De första tidiga skördades
på näven. Det var den tidigaste och all växt som i hus-
hållet kom till användning. Vid ladugårdar växte den
vild, ofta som ett stort ogräs, på eftersommaren häja-
des näslor på barken, för att på vintern ha en vitamin-
foder åt hänsen. Kässelsoppa lagades ungefär som
spenat, med tillsättning av kokta ägg. För närskottet
var den en säker medicin.

Också var det "svinnmål" som ofta fän
kom till användning, även rovar. Eftergående igen till
näslorna så fyllverkades fän av dess seiga hägar som
finns i stammen ett tyg som kallades "nätteldukt".

Under nädären 1867-68 användes även
på denna ort blandning av bark i mjölet.

"Enbärsmas" var en matsätt som fän före-
kom, det kokades samman med kornung i mjöl.

"Toppsocker" var en gammal rätt!

Lof. 72

Väster till njutningsmedel.

Som ersättning för kaffe har varit:

Råg, brän, siter, skallan, kli, maskrasötter "knallar"
(bakade i torra an vickdeg) sitoria,

Att ersätta tobak under nads i körbärs-
län och "hästhovar" (en väst som ofta förekommer på moss-
åkrar vid dikekanter. Klöverblommor

Kloka gubbar.

Närken på varje ort har det för funnit
kloka gubbar, den tiden är förti, så de är allt mindre före-
kommande. Alla dessa är nu borta, det var: "Kullberg Storm-
bo", "Kusserker i Skanthult", "Skomakare Gustavsson"

De gamla "kraksalvare" hade nag ofta
ett bra medel nästan för varje sjukdom det var att
"slå upp ära", åderlätning. Detta skedde med ett särskildt
"instrument" en stipsad fjäder som fick sprätta till på
äran. "Det var, ond blod som spulle den en kroppen."

Värder i läkekonst.

Mot Rikt och reumatism användes för
de första spåda skotten eller "fallstrunt" som de vanli-
gen kallas, av fall å gran. Allt efter vårens tidiga an-
komst skärdades dessa, slutet av maj eller början av
juni. De lagas innan några bar hunnit sticka fram,
utan var omslutna av de gula fjällen. Dessa skäddes
sånär, höpfen gran å fall. En butelj fylldes till hälften
med "strunt" varefter den sedan fylldes med 90-gradig
sprit. Trötigen skulle denna massa stå å dra i sinna
14-dagar, med daglig omskakning, samt läge i salen.
Efter denna tid avhåldes tinkturen i en annan fläs-
ka. Med denna tinktur frofiterades den sjuka kroppsen-
ten, där snart en angenäm värme uppkom. Det som
var kvar i första flaskan gick att stå uppskakt vatten
på, man gick då en välluktande & nervstärkande
fyllsats till frästhattnet.

Tärfu i läkekunst.

Också ett gammalt medel mot reumatism som gamla personer ofta använde var: Det var lingonblad, som koktes med 1 lit. vatten, tills vattnet koket in till 50 procent. Denna dryck skulle alltså drickas dagligen i några mån.

Ett annat medel mot samma åkomma var: En enbuskestam huggs i spånar, samt 2 händer lingonris till 2 l. vatten. Vid förkylandet av den drycken tillsättes ofta för bättre smak citronsaft, samt 3 glas dagligen.

Ännu ett medel mot den värre gikter var: Blommor av "hästkastanj", då de nyss äro utslagna stoppas på butelj samt 90-gradig sprit. Denna blandning skulle stå cirka 6 veckor, innan frätningen började.

Samt var frukter av "hästkastanj", de skulle kokas i vatten. Detta späd hålles i det varma badet, som fände vara välgörande för de reumatiska krämporna.

Björklag har använts som dryck, det kallades för att "läska". I samtiden var det ofta en läsk, rätt, att "sava". Det skedde på kallträd sedan gräsbarken var borttagen, medelst en kniv skrapades sauen i långa band, som var något i fast form. Lärskilt barnen hade stort begär efter sa, även roten å "Stensöta", det fiokt ersätta våra dagars "smask" som föres i afärsam.

Väp i läskhand.

Den s. k. "renslaven" (islandsmassa) var å, å medicin för lufttröskalen. Ännu användes den som hemmedicin. Massan rensas å kokas tappas på flaskor, drycken går slut på, den envisa hester.

Så var det den riktiga vattenväxten "frifaniam" som de gamla tag vara på å laskade för medicinändamål. Skulle förmåda att det var en för magen.

Väster: läkekonst.

Blodrot har använts till bot för soaker-
sjuka. Ett bra medel mot reum i utslag var salin, en
person inom kretsen beskädade den angripna på nära av-
stånd spottade på utslaget. Resultet var 100%, den sjuke
blev arg, kanske att det också gjorde inverkkan till bot.

Ködlären 1867 & 68 blev tjärare, anvisade att
helt leva på blåbär & andra bär då brödet tog slut på gården,
däremot behöövdes ej något arbete utföras.

För njutlidande var det en gammal
hoppokning av följande Väster: Persätter, Gung, en björn-
bär, hallan, fläder, det skulle kokas i 4 tim. varefter
det vilades, & kassades på buteljier. Alledicinen skulle
användas ett år varefter den sjuke sedan var fullt
arbetsfär.

Idå var "malästen" en bra magmedicin,
medan den s. k. "rävsnans" (äkerfiiken) var hjärnmedicin.

Blomman.

Av de blommar som för odlades som prydnadsväxt i trädgården var följande: (Jag känner endast ortsdialekten, å någon beskrivning torde knappast behövas.)
 "Duvan i arken", "Lavendel", "Reseda", "Borstnålkon", "Valmogen",
 "Tusenokronor", "Ewighetsblommar", "Sjändstuljor", "Snödropp",
 "Päsk - å Pingsttuljor", "Blåkanvaljer", "Gökabyxor" (Guld-
 vivor) röda å gula, "Blå å vitt Syren", Ringblommar,
 Solros, Höstsyren, Fläder, Jämet (Mahonia) "Kilduin" å
 "Pjöranka" (fili vrandarväster) "Murgriana", Löfnadstjärta,
 "Äbräd" (den var läkemedel för sår)

Skurna blommar inombes som prydnad
 var: Tuljor, Kanvaljer, Gökabyxor, syren, Blåklint,
 Prästkrager m. m. Särskilt kanvaljerna (för den härliga
 doften) hade samma värde inombes som de odlade.
 Syrenen skurna blev också en härlig doft, åtskilliga
 personer lätde ej lukten av starkt doft, särskilt i
 d. 7 sovrummet. Blå å vittsippor, samt Linnea

Väster i kruka inomhus.

Väster som prydnad var nämligen:
Cyprussen, vita liljor, blodrosväxt, balsamväxt samt
det gamla härliga myrtväxten. "Korallakthus" "Novembær"
"Kristi Blodrosväxt" (fuksia) "Balsamväxt" (Aloe) Balsamin
växten var för sår.)

Den gamla myrtväxten hade små
blad cirka 15 mm. i längd, för evigt växt, den i stil
som våra här vanliga enbuskar. De yngre träden blommar
de några år, varefter den senare upphörde. Ofta för i
tiden var myrtens nakna löviga grenar vanliga till
"brudkronor" s. k. "myrtkronor". Riset visades kring en
båge av jämnt trä, vidare var det också blommor med
i kronan.

Väster för rengöringsarbete.

Id golvskurning användades för suddar
kopfbundna av gransis. Massa bindades samman till ryttor
för, dessa var bra så länge massan var nybäjad.

Väster i hushåll. (Kryddgårdar.)

Väster som för våra vanliga i kryddgårdar
vara: "Dill," "Persilja," "Spislak," "Pepparsot," / till gädda kokt
var den nästan oundgänglig. Mejer, timjan, mynta och Balmört.

Bland vilda kryddväxter var "Kummin" eller Kumming*, (den liknar hundkört fast mindre). Dess frön
er har en härlig smak, användes i ost s. k. "kummingost,"
till att prydda brännvin, användes kummin också.

Det var mest för att uppnå bättre smak på "karen," natur-
ligtvis i vissa fall även som medicin.

Vid en del gårdar fanns även "Glumle"
som användes vid brygg. Glumle var också ett bra me-
del mot samläshet, en kudde fylld med pletter, å vilade
huvudet mot.

Så var det "Embärsdricka" eller "Embär"
som reptes på hästen, då de fått den blå färgen, förkades,
krossades vid kvamen, för att under vintern ha en vid
brygg. Detta dricka var "alla tiders".
x etymologiskt

Väster för färgning.

Bergmassa användes ofta för färgning av strumpor, färgen benämndes för "moosbrunt".

Lå var det albark som mycket för var vanligt till nätfärgning, medeltillfälligt av salt. Var ett bra medel för "bässharna", som annars angrep garnet.

Ek i grankark användes i stora mängder för i tiden vid de ofta förekommande garverierna, som nästan var ett i varje socken. Barken hackades, stampsades, å kvassades till en fin massa, varefter den sedes kam till användning vid läderberedning. Sam sällan det skulle ligga i ett kar (som var nedgrävat i jorden) cirka 2 år, där ofta barktillfälligt skedd.

Vid de på landsbygden för allmänna färgerierna var tillagning av färgstoffer massa, bark, å väster.

Läkekunst och magi

De gamla "kloka" hade ofta många medel mot sjukdom. Fotagen var bra både för in- utvändiga krämpor. Sammat spindelväv mot blodfläde. Kristallglas i kronung för att framkalla modersmjölk. Mossa som värat på en döds kummed. Många kloka å apotekare skaffade blad efter en ansättning. Djurskinn på den sjuka kroppdelen. Tand å stoft hämtat från ett kyrkagäbne. Metallulor från en kyrkakalken. Trasluntor som grävdes ner i jorden. T. o. m. förekom det att gubbarna hade kaotelig elixer f. ex. fladdermusblad, spott och armfellt. I svartkonstnärarnas sjukdomsbekämpande in-gått div. besvärjelse. Våra "doktor" hade skilda trollföremål vid sina sjukbesök, en hägg (som var egendamtligt näst), en ring, en påse o. s. v.

1.11 Tanduttagning verkställdes av vissa gubbar medelst en nyckel eller krak.

Läkekunst och magi.

Borta i Fiskarslugan var en gubbe som bodade "älvvor". Han påstod att det fanns otaliga många sorter av den djurarten. De skulle likna rätter, men alldeles nakna. Då en person var angripen måste de överlämna en skjorta, innan han kunde befatta sig med sjukdomen. Orsaken var att om en person kastade sitt vatten på "älvrer" blev han angripen, allt eftersom älvrer blev angripen med blämmor, lika omfattande blev utslaget på personen. Var "älvrer" så angripen så den dag, var det också samma risk p. person.

Ett hastigt dödsfall som bjärfel o. s. v. det var ett s. k. "Kyllaposhott". Blidkärmsinflammation, det var "fannvred". Där var ej gubbarna med men alltid hade de ord i benämningar för olika dödsorsaker.